

Teiniliitto oli aikansa näkyvin ja vaikutusvaltaisin nuorisjärjestö
Kuva: Kansan Arkisto

Arvioita

Ville Soimetsä (toim.), Essi Jouhki (toim.), Liisa Lulu (toim.), Kimmo Rentola, Ville Okkonen ja Aapo Roselius. *Vimmaa ja voimaa. Suomen Teiniliitto ja yhteiskunta 1939–1983*. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Teos. 2023. 488 s.

Vimmaa ja voimaa. Suomen teiniliitto ja yhteiskunta 1939–1983 piirtää kuvan maamme suurimman ja yhteiskunnallisesti vaikutusvaltaisimman nuorisjärjestön vaiheista ja merkityksestä toisen maailmansodan kynnykseltä liiton lakkauttamiseen asti. Laajalla yhteiskuntahistoriallisella otteellaan tutkimus lisää kokonaisvaltaista ymmärrystä koululaitoksen ja koululaisten sekä nuorison kulttuurisen ja poliittisen aktivismin historias-ta. Perinteisistä järjestöhistorioista teoksen erottaa etenkin muistitiedon ja kokemushistoriallisen otteen tuominen laajan arkistoaineiston rinnalle tasaveroisena lähdeaineistona.

Kirjalla on kaikkiaan kuusi kirjoittajaa, joiden osuudet nivoutuvat jouhevasti yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Teos etenee kronologisesti, ja pääluvut on nimetty osuvasti kutakin kautta ilmentävän käsitteen mukaan. Kuu-liaisuus, valppaus, murros, vimma, valta, häviö ja perintö. Siinä Teiniliiton elinkaari lyhykäisesti. Kirjoittajakunnan asiantuntemuksessa painottuvat

nuoruuden ja nuorten yhteiskunnallisen aktivismin muistitietohistoria (Essi Jouhki ja Liisa Lulu) sekä koululaitoksen aatteellisen murroksen ja suomalaisen poliittisen oikeiston historia (Ville Okkonen ja Ville Soimetsä). Aapo Roselius on kirjoittanut Teiniliiton suomenruotsalaisesta rinnakkaisjärjestöstä FSS:stä, ja Kimmo Rentolan ominta alaa on Suomen kylmän sodan jälkeinen poliittinen historia. Rentolalla on Teiniliittoon myös osallisen perspektiivi.

Järjestö kokemusyhteisönä

Lapsuuden ja nuoruuden arki, kokemukset ja tunteet ovat viime vuosina olleet pinnalla suomalaisessa historian tutkimuksessa. Uudet näkökulmat ovat tuoneet muistitietoaineistot historian tutkimuksen valtavirtaan, ja vähitellen muistitieto on läpäisemässä myös tyypillisesti dokumentteihin no-jaavan järjestöjen ja muiden organisaatioiden historian kirjoitusgenren. Pi-dän kirjaa hyvänä esimerkkinä siitä, että historiaa voi kirjoittaa toimija- ja kokijälähtöisesti niin, etteivät suuret linjat ja kokonaistulkinta häviä yksit-täisten kokemusten ja tarinoiden alle. Kuten teoksen kirjoittajat toteavat, Teiniliitto voidaan nähdä aikalaisilleen eräänlaisena kokemusyhteisönä, jossa ”[k]ertojien moniäänisyydestä huolimatta teinitoiminnan muistoissa ja kokemuksissa on ajasta ja paikkakunnasta riippumatta paljon yhteistä”. (s.32)

Muistitieto ja kokemushistoriallinen ote mahdollistavat lukuisten sellaisen teemojen ja keskenään ristiriitaisten näkökulmien käsittelyn, jotka asiakirjoissa jäävät usein piiloon. Esimerkiksi liittokokouksista syntyneet vaikutelmat tai järjestötoiminnan merkitys aktiivijäsenille vaiheessa, jossa liitto oli jo vetämässä viimeisiä henkäyksiään, voivat henkilökoh-taisella tasolla erota hyvinkin paljon toisistaan. Ilahduttavaa on sekin, että valtaosa muistelijoista esiintyy omilla nimillään, mikä konkretisoi sitä, kuinka monet myöhemmät yhteiskunnalliset vaikuttajat hankkivat poliittista kokemusta Teiniliiton riveissä ja miten he jo varhain verkos-toituivat keskenään.

Arjen ja kokemuksen tason tuomisessa organisaation historiankirjoitukseen on omat haasteensa ja reunaehdonsa. Kun ajallinen, alueellinen ja toiminnallinen skaala on laaja, kallistuu kirjan näkökulma väistämättä Teiniliiton aktiivisimpiin toimijoihin ja kouluihin. Se puolestaan voi synnyttää liioitellunkin mielikuvan 1970-luvun oppikouluista teiniradikaalien ja poliittisten kamppailujen hallitsemina opinahjoina. ”Takarivin teinien” näkökulma jää kirjassa sivummalle, mutta rajaus on tietoinen: keskeinen tutkimuskysymys on, miltä tuntui toimia yhteiskunnallisesti aktiivisten ja valppaiden nuorten etujoukoissa (s.26).

Näkökulmien moninaisuus toteutuu kyllä muilta osin. Muistelijoiksi on pyritty tavoittamaan myös vähemmän tunnettuja teiniaktiiveja, ja toisaalta Teiniliiton paikallisosastojen toiminta eri puolilla maata on hyvin huomioitu – myös kuvituksen osalta, jonka on elämänmakuisesti toteuttanut elokuvaohjaaja ja tietokirjailija Jouko Aaltonen. Kaipaamaan jäin vain jonkinlaista kootumpaa arviota siitä, oliko teinitoiminnan aktiivisuudessa tai toimintamuodoissa alueellisia, kaupunkeihin ja maaseutu- paikkakuntiin tai tyttö- ja poikakouluihin liittyviä eroja tai erityispiirteitä. Yksi kirjan keskeisiä näkökulmia on tyttöjen ja naisten roolin esiin tuominen. Naisia valittiin harvemmin johtotehtäviin, mutta käytännön järjestötyön tasolla heidän merkityksensä oli korvaamaton. Muistitiedon kautta teoksessa pohditaan myös sitä, miten naiset itse kokivat asemansa aikana, jolloin keskustelu sukupuolten välisestä tasa-arvosta oli vasta heräämässä.

Aatteita ja ihanteita eri vuosikymmenillä

Itse pidin erityisen kiinnostavina vuosia 1939–1967 käsitteleviä kahta ensimmäistä päälukua, jotka ovat Teiniliiton järjestöhistorian ohella analyysia suomalaisen oppikoulun ja koulujärjestelmän muutoksesta. Luvuissa kuvataan lopun alkua eläneiden oppikoulujen ilmapiiriä, jota leimasivat kuuliaisuutta, esimerkillisyyttä ja vastuuntuntoa alleviivanneet kasvatusihanteet mutta myös kaksinaismoralismi, joka näkyi esimerkiksi suhtautumiserossa oikeistolaisiin ja vasemmistolaisiin poliittisiin tunnuksiin. Kirja

haastaakin käsityksen siitä, että politiikka olisi tullut koulumaailmaan vasta nuorten vasemmistolaisuuden myötä.

Muutoksen merkit vahvistuivat 1950-luvun loppua kohden. Kun oppilaiden sosiaalisen tausta laajeni, alkoi oppikouluissa vallinnut yhtenäiskulttuuri rakoilla, isänmaallishanteellinen teiniaate horjua ja oppilaiden ja konservatiivisen opettajakunnan arvomaailmat eriytyä. Teinien kantaaottavuus ja koulujärjestelmään kohdistunut kriittisyys kasvoivat, mikä sai oppikoulukulttuurin näyttämään auttamatta ajastaan jälkeen jääneeltä. Tämä vei opetukselta aatteellista uskottavuutta ja raivasi tietä peruskoululle.

Toinen keskeinen murros Teiniliitossa tapahtui 1960- ja 1970-luvun taitteessa. Teiniliiton johto oli imenyt vaikutteita uusvasemmistolaisuudesta, kulttuuriradikalismista, rauhanliikkeestä ja kansainvälisestä solidaarisuudesta, ja teinitoiminnalla oli edellytyksiä kehittyä liikkeeksi, ”jonka radikaalisuus ankuroituisi näkemyksiin vapaasta kasvatuksesta, psykologiasta ja nuorten seksuaalisuudesta” (s.229). Juuri tätä edusti Teiniliiton historian ”leikkivin hetki”, joka kulminoitui kesän ja syksyn 1968 epäseminaarisiin – vapautta ja keveyttä ilmentäneeseen yhdessäoloon.

Mahdollinen tulevaisuudennäkymä jäi kuitenkin toteutumatta, kun valppaat teinit omaksuivat puoluepoliittiset tunnuksat tiiviissä kytköksessä opiskelijaliikkeeseen. Taistolaiset ottivat vallan liiton johdossa ja vauhti ”matkalla kohti sosialistista Suomea” (s.333) kasvoi. Ylipolitisoituminen ja valtakamppailut, ylivelkaantuminen sekä kykenemättömyys löytää uutta yhteistä päämäärää muuttuvassa toimintaympäristössä johtivat kuitenkin ensin jäsenistön etäännyttämiseen ja paikallisosastojen hiipumiseen ja lopulta Teiniliiton hautaamiseen. Ilmeisyydessään osuva on myös tulkinta peruskoulun merkityksestä Teiniliiton romahduksessa. Veihän vanhan oppikoulurakenteen purkaminen pohjan yhteiseltä kahdeksanvuotiselta koulutai-paleelta.

Huippuvuosinaan 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa Teiniliitto oli tehokas, hyvin organisoitu ja varakas järjestö, jonka jäseniä oli valtaosa oppi-

koulujen 5.–8. luokan oppilaista. Liiton julkaisema *Teinilehti* oli Suomen suosituin nuorisolehti. Teinihippoinen, konvineen, kulttuuririentoineen, kurssineen ja kerhoineen teinikunta ulotti vaikutuksensa useimpien oppikoululaisten jokapäiväiseen elämään. Koulunkäynnin arjessa vaikuttanut ihanteellisuus ja aatteellinen kiivaus, opettajien ja oppilaiden poliittiset ristiriidat sekä teinitoiminnan saama medianäkyvyys tuntuvat nykypäivän näkökulmasta lähes käsittämättömiltä.

Kirjan värikkäitä kuvauksia ja muisteluksia lukiessa on hyvä pitää mielessä, että valtakunnallisen tason toimintaan osaa ottaneita teiniliittoaktiiveja oli vain murto-osa oppikoululaisista, eikä 1970-luvun puoluepolitiikka ulottunut (läheskään) kaikkiin kouluihin. Tosiasia kuitenkin on, että Teiniliitolla oli valtaa ja se myös käytti sitä. Oppilaiden avoin sosialismiin kallistunut puoluepoliittisuus sai 1970-luvun alkuvuosina jotkin opettajat kauhun partaalle ja esimerkiksi levittämään huhuja oppilaskunta-aktiivien Albaniassa saamasta maolaisesta koulutuksesta (s.235). Pohjimmiltaan kyse lienee kuitenkin ollut auktoriteettiaseman menettämien pelosta. Enemmän vimman hiipuessä opettajien keskuudessa jo muisteltiin haikeina oppilaiden takavuosien yhteiskunnallista aktiivisuutta (s.391).

Vimmaa ja voimaa. Suomen teiniliitto ja yhteiskunta 1939–1983 on taiten ja asiantuntevasti kirjoitettu järjestöhistoria, joka tuo uutta tutkimustietoa nuorison poliittisesta aktivismista ei vain 1960- ja 1970-luvuilla, joihin katse yleensä kiinnittyy, vaan myös ennen toista maailmansotaa, sodan aikana ja sen jälkeisinä jälleenrakennuksen vuosina. Teiniliitto on nähtävä osana nuorten yhteiskunnallisen liikehdinnän pitkää jatkumoa, joka vaikuttaa edelleen tänä päivänä, vaikka osittain muotoaan muuttaneena. Teoksen loppupuolella kirjoittavat pohtivat 2000-luvun nuorison aktivismia, jota menneisiin vuosikymmeneihin yhdistävät ainakin ennakkoluulottomuus ja taito katsoa tulevaan.

Uskon kirjan kiinnostavan monenlaisia lukijoita, niin poliittisten liikkeiden ja lähivuosisikymmenten kokemushistorian tutkijoita kuin uudenaikaisesta historiankirjoittamisen tavasta kiinnostuneita järjestö- ja

organisaatiohistorioitsijoita, mutta myös osallisia, aikalaisia ja kaikkia, jotka haluavat ymmärtää suomalaisen poliittisen kulttuurimme juuria ja piirteitä. Kirjoittajat toteavat: “Teiniliitto säilyi kaikissa vaiheissa foorumina, jolla hyvin erilaisten ihmisten ja aatteiden oli keskusteltava ja tultava toimeen.” (s. 392) Näille taidoille olisi käyttöä myös nykyisessä päivänpolitiikassa.